

Образование

Велиана
ХРИСТОВА

Обучение пог небето

Ефективно знание се придобива не с „дистанциране“ от студентите, а с включването им, доказва вече 10 години Летният университет в Странджа

Когато у нас се говори за висше образование, обикновено само в доклади и стратегии среща мисъл за самото обучение, за разнообразните форми в преподаването, за модерността на лекциите, за атрактивността им, която да вкара студентите в аудиториите, не в кафенето. Правите проекти с участие на студентите, съветва просветното министерство и с това се изчерпва държавната грижа за качеството на обучението. А когато някъде наистина се появи нетрадиционна форма на преподаване, тя като правило остава „затворена“ в конкретния факултет и само случайността помага на „страничното“ око да я забележи.

Една такава нетрадиционна форма на обучение на наистина мотивирани за знание студенти е Международният българо-турски летен университет „Странджа планина и нейната роля в преноса на цивилизации „Изток-Запад“. Не ми е известно засега някой да е последвал този педагогически опит, макар че тази година университетът под небето навърши 10 години. Че не е лесно, не е. Защото трябва и ентузиазъм, и пари, за да водиш български и турски студенти с преподавателите им по тази земя, пазеща от хилядолетия следите на няколко цивилизации. А в България намирането на пари за нещо полезно е най-трудната работа.

Ако го има университета, то е с помощта на две общини от двете страни на границата - Малко Търново и Къркларели (някогашния български Лозенград). Кметовете Иван Иванов и Джаавид Чалаян наричат студентите от университета „нашите деца“ и правят невъзможното, за да осигурят експедиция всяка година - кога с европейски проекти, кога с общинска помощ, кога с подкрепата на няколко български и турски университети. Иван Иванов е кмет на Малко Търново от 10 години и винаги е давал приоритет на дейности, свързани с образованието и науката, защото е убеден, че развитието се опира на тях. В Къркларели повтарят, че от него се учат как трябва да се правят нещата. За съжаление сега Иван Иванов не се кандидатира за кмет (може би защото с нечовешки усилия е направил от града истинско бижу, но помощ никога - отникъде). В годините в проектите на университета са участвали УниБИТ, ЮЗУ, СУ, НБУ, а от турска страна - университетите в Къркларели, Од-

рин и Истанбул.

Има един първи тласък, на който университетът дължи съществуването си. Нямаше да го има, ако не беше проф. Александър Фол, повтарят неизменно в двата града от двете страни на границата. Всъщност идеята за такова обучение се ражда като продължение на интердисциплинните изследвания на рай-

рена, при самия паметник, винаги кръгът от теми се разширява. Ако при изворите на р. Теар в Кайнарджа например от похода на цар Дарий срещу скитите и отношенията му с траките одрис стигаме до Балканската война, това е начин да стигнем и до българо-турските отношения днес - без противопоставяне и с оглед на развиването на култур-

СНИМКИ АВТОРКАТА

За вярванията на траките разказва проф. Валерия Фол пред скалното светилище в Кайнарджа

она от 70-те - 80-те години на миналия век по програмата за проучване на Странджа. Младите дори не знаят, че я е имало, но само благодарение на направеното от проф. Фол днес може да се говори за културно наследство в този район, пазещ паметта за първата цивилизация в Европа, за траките и римските провинции, за най-ранното християнство и османската история, за тежките години на войните до 1913 г., за Илинденското въстание, за уникалното по рода си нестинарство, за Възраждането и съвременните измерения на българската култура. Днес ръководител и душа на университета е проф. Валерия Фол. Експедицията на университета продължава около една седмица, всеки път в обиколката се включват нови и нови обекти. А зам.-кметът на Къркларели Юнал Башкур тази година обеща през 2012 г. програмата да се разшири с участието на български студенти в археологически разкопки в Турция.

Смятам, че когато студентът види на място един паметник - от палеолита до Възраждането, когато чуе на място лекция за съответния период и за самия паметник, той може да усети живата история, да я разбере и да се запали по изследването й, казва проф. Валерия Фол. На територията на днешна Странджа културата и историята по особен начин се запазват в обредните системи и това е предмет на практическото обучение на място, то не може да бъде усетено и възприето от теоретичната лекция в аудиторията, добавя тя. Когато лекцията е на те-

ни и икономически връзки от взаимен интерес, подчертава проф. Фол. Вярно, за преподавателя е по-натоварващо да успее хем да обясни същността на съответната епоха и на местните й измерения, хем да разкаже повече за конкретния паметник.

Оказва се обаче, че този тип лекции не се зачитат за преподавателски часове. А те могат да продължат едва ли не денонощно, защото разговорите със студентите се проточват дълго след завръщането от обекта, поняко-

Ивелина Иванова разказва за характерните параклиси в Странджа

га до среднощ. Фактът, че някои студенти се записват в летния университет втори и трети път, говори за интереса им към него. Тази година в експедицията участваха студенти от УниБИТ и ЮЗУ и техни преподаватели - доц. София Василева и Борис Борисов от УниБИТ, проф. Калин Порожанов, гл. ас. Александър Порталски и доц. Валентин Китанов от ЮЗУ, както и директорът на Историческия музей в Малко Търново Ивелина Иванова. Така, където и да се озовеше групата, винаги имаше специалист по конкретната тема или епоха, който да поеме лекцията. Дори автобусът се превръщаше в лек-

ционна зала на път към поредния обект от маршрута.

За разлика от предишни години обаче, сега никой от студентите не си водеше записки. А важни детайли от чутото лесно отлитат от паметта. Само две момичета - Милена и Петя, записваха казаното на касетофон. Защото университетът не свършва с експедицията - всеки студент в първия учебен семестър трябва да подготви собствен реферат за един от посетените паметници. След това се прави публична презентация на рефератите. На въпроса защо нищо не записват, получих от двама александровци от групата почти очакван отговор - щели да прелистят сетне в интернет цялата достъпна научна литература за дадения паметник. Това обаче може да се свърши и без да обиколиш Странджа. Например - с дистанционна форма на обучение, която университетите у нас все повече обикват. Качеството на знанията обаче идва

ка наученото на теория. Нашите Мариета и Боряна пък се увличат по разказа на проф. Калин Порожанов за Салмидесос (КыйКый) - за морските традиции на траките, за тяхното пристанище, останало недостъпно за елинските мореплаватели. И за ролята на бързите тракийски кораби на Салмидесос, които според разказа на гл. ас. Александър Порталски попречили на аргонавтите да влязат от Мраморно в Черно море. И всички слушат в захлас легендите, разказани от доц. Валентин Китанов, историята на скалното светилище „Камъка“ край Малко Търново, на святото място Инди-пасха и свещената пещера на св. Марина, на Мишкова нива и античната крепост в с. Сливарово. Една от студентките - Диана, разказва за участието тази година на група от УниБИТ в разкопките във Воден и в Болярско близо до Малко Търново. А за отношението на държавата към нестинарството през десетилетието, за държавната политика в областта на културното наследство в детайли обяснява доц. София Василева. Става дума и за това, че едни и същи легенди се повтарят у различни народи и дори в различни епохи. Културната традиция не е етническа характеристика и може да се носи от различни етноси, както пише в своите научни студии проф. Александър Фол. Така плътно се приближаваме и до съвременното на една съседна нам държава - с бурно процъфтяващи икономика и социално благосъстояние и със сложни отношения на Изток и на Запад.

Проф. Калин Порожанов
чете лекция в
местността Камъка край
Малко Търново

Някои от студентите са от специалности, свързани с опазване на културното наследство. И на север, и на юг от Странджа общините залагат днес на културния туризъм. За разлика от нас обаче турците започват с изграждане на идеални пътища до обектите, за да ги направят достъпни. А за социализирането на самите паметници разчитат на опита и знанията на учените си. У нас това не е практика, а липсата на пари вече е пословично оправдание, разсъждават студентите. Преди три години в рамките на поредния проект например е направена и издадена в 1000 екземпляра уникална карта с всички туристически маршрути в Странджа, с всички културно-исторически обекти. Туристическият бизнес у нас не й обръна внимание, пари за преиздаването й няма и сега тя е само една библиографска рядкост. У нас това, което се създава в рамките на даден проект, след това не се ползва и умира след неговото завършване, недоумява Валерия Фол. Бизнесът би могъл да подкрепя и да ползва активно научното познание за този район, а в перспектива да печели от богати културни маршрути, вместо българска Странджа да обезлюдява и да затъва в нищета, разсъждават студентите.

Надеждата е, че от такива млади хора, научени да ценят знанието, да уважават другия, културата и труда му, ще зависи в бъдеще развитието на България.

Студентка от Истанбулския университет на практика в лабораторията за реставрация край Къркларели